
Bojte se holenkové, bude hůř!

Bojte se holenkové, bude hůř!

21.12.2009, autor: Jiří RÁKOSNÍK

Naděje tisícovek vědeckých pracovníků ústavů Akademie věd a jejich ředitelů se nyní upírají k poněkud pýthickému vládnímu prohlášení o zachování výdajů na úrovni příštího roku. Jakkoli optimisticky mohou znít nedávná vyjádření premiéra Fischera či ministryně Kopicové, dosud se nenašel nikdo, kdo by je potvrdil konkrétními čísly.

Utopie ozdobená lží

Stále je tedy oficiálně v platnosti střednědobý rozpočtový výhled, který Akademii věd předepisuje v průběhu příštích dvou let pokles základního institucionálního financování na polovinu. Řeči M. Blažky o tom, že obavy o další existenci pracovišť Akademie věd jsou zbytečné, si v této situaci nezdají s orwellovským newspeakem: představte si podnik, který musí propustit polovinu svých zaměstnanců a se zbývajícím torzem se bude snažit získat a pokrýt zakázky v objemu převyšujícím původní kapacitu.

Stejný nesmysl je předpokládat, že vědecké pracoviště, které v důsledku dramatického snížení rozpočtu přijde o polovinu svých zaměstnanců, získá v soutěži s ostatními ještě mnohem více grantů než v současnosti. To je utopie, kterou M. Blažka ještě navrch zdobí vyloženou lží o tom, že vedení Akademie věd je natolik hloupé a nezodpovědné, že chce jen peníze na provoz budov a na platy, a k tomu účelu žádá o redukci peněz na vlastní vědecké bádání. To prosím není výrok nezavěšeného člověka, který spor o financování vědy pozoruje zdálky a ničemu nerozumí!

Skutečnost je taková, že představitelé Akademie věd od počátku roku opakují: jakkoli nepovažujeme za moudré šetřit kvůli finanční krizi na vědě a vzdělání, jsme připraveni omezení celkových výdajů akceptovat; nesouhlasíme však s tím, aby se omezené prostředky neodůvodněně přerozdělovaly tak, že se fungující a výkonná část české vědy zaškrtní, zatímco zvýšená podpora půjde na extenzivní krátkodobou podporu výroby, která s výzkumem nemá nic společného a budoucímu rozvoji ekonomiky nic nepřinese.

Vezmeme vám svobodu

Další hrubá dezinformace z Blažkových úst se týká rozhodování o investičních prostředcích. Troufám si tvrdit, že v této zemi není žádná jiná podobná instituce, která by měla tak propracovaný postup transparentního konsenzuálního rozhodování o nákupech nákladných přístrojů a o akcích investiční výstavby jako Akademie věd. Posuzování a výběr požadavků se děje s velkým předstihem, s důkladnou oponenturou a za vzájemné kontroly zástupců jednotlivých ústavů. Žadatelé musí vždy podstatnou část ceny pokrýt z vlastních zdrojů a jsou tak silně motivováni k snižování nákladů.

M. Blažka jako dlouholetý člen Akademického sněmu to dobře ví, každoročně totiž dostával podrobný materiál o rozpočtu pracovišť Akademie se seznamy stavebních akcí rozepsanými až do úrovně stotisícových částek, a ještě podrobnější závěrečný účet s výroční zprávou. Stejně tak ví, že všechny prostředky ze státního rozpočtu, se kterými Akademie hospodaří, mají formu dotace, která musí být přesně vyúčtována. Je příznačné, že místo toho, aby podpořil rozšíření v Akademii osvědčeného transparentního, pružného a hospodárného způsobu nakládání s veřejnými prostředky i na vysoké školy, vyhrožuje, že v zájmu formálního sjednocení podmínek je třeba Akademii věd zbavit vnitřní svobody rozhodování. Napříště má zřejmě o nakládání s veřejnými prostředky rozhodovat úředník, který je "nestranný", protože nerozumí konkrétním problémům a nemá jinou odpovědnost než správně vyplnit výkazy.

Hluchota zodpovědných

V jedné věci s M. Blažkou rozhodně souhlasím. Při pokusu vykroutit se rétorickým veletočem z námitky redaktora Z. Fialy, že jeho tvrzení neodpovídají údajům Českého statistického úřadu o velikosti veřejné podpory základního výzkumu, totiž Blažka přiznává, že jeden z problémů výzkumu a vývoje v České republice spočívá v nízké podpoře z podnikových zdrojů. V takové situaci je podíl státní podpory ve srovnání s vyspělými zeměmi samozřejmě relativně vysoký. Odvozovat z toho, že podpora vysokých škol a Akademie věd je příliš vysoká a je tedy třeba část jejich podpory přesměrovat do soukromé sféry, je neodpustitelné.

Jednooký může být sice králem mezi slepými, ale oběma očima stejně nevidí. Oslepit ho, aby se vyrovnal ostatním, je zločin. Je beznadějně zoufalé, jak hlouzí jsou zodpovědní lidé k hlasům domácích i zahraničních odborníků i představitelů

skutečně inovativních firem, kteří zdůrazňují rozhodující význam základního výzkumu pro konkurenceschopnost podniků a zemí.

Velmi kontroverzní téma představují strukturální fondy EU. Předchozí vlády projevily trestuhodnou neschopnost vytvořit ucelenou koncepci, která by umožnila s dostatečným předstihem rozhodnout, co je pro dlouhodobý rozvoj české vědy a vývoje a pro jejich přínos hospodářství nejdůležitější, a včas připravit jak projektovou dokumentaci, tak potřebný lidský potenciál. Již několik let marně upozorňujeme Radu, že snaha zdánlivě vylepšit momentální bilanci formálním připočtením evropských prostředků k národním zdrojům způsobí vládě těžko řešitelné problémy, až evropské peníze dojdou.

Rada tento problém soustavně přehlížela a nyní přichází s varováním, že peníze na provoz nově vybudovaných výzkumných kapacit budou chybět a že tedy vědecká obec nakonec doplatí na to, že vláda nesplní to, k čemu se Evropské komisi zavázala. Strukturální fondy EU jsou přece určeny k vyrovnávání hospodářských rozdílů jednotlivých regionů, ne k obohacení jednotlivých osob, institucí nebo firem. Mají sloužit jako investice do rozvoje, ne peníze ke krátkodobé spotřebě. Připočítávat prostředky z EU k národním zdrojům a snažit se tak vyvolat dojem dostatečného finančního zajištění je jako poskytnout hladovějícím lidem v zaostalé zemi rozvojovou pomoc ve formě dodávky luxusních aut. Účetně zbohatnou, ale stejně nejspíš zemřou hlady.

Nečekejte, že vám pomůžeme

Celá ta rétorika, kterou často opakuje i ministryně školství Kopicová, další členové předsednictva Rady a nejnověji i prezident Klaus, je založena na předpokladu, že věda je podnikatelská činnost soukromých subjektů. Nelíbí se vám to? Běžte dělat něco jiného! Brzy asi i učitelé uslyší, že jejich činnost je zátěží pro státní rozpočet a v rámci jednoho volebního období nepřináší žádné přímé ekonomické zisky.

Státní úředník M. Blažka, který přežil změny režimů i vlád, se odvažuje mluvit jménem vládní rady, která se má starat o rozvoj vědy a výzkumu v této zemi, a vzkazuje vědcům: Bojte se holenkové, bude hůř! Za tři roky bude chybět 10 až 12 miliard korun a my to neřešíme. Naletěli jste vládním slibům, nechali jste se zatáhnout do velké hry, ale budete to vy, kdo to nakonec zaplatí. Co vás to napadlo chtít postavit nové laboratoře vybavené špičkovými přístroji a chtít se přiblížit kolegům ve vyspělých zemích? Nečekejte, že vám pomůžeme. My tu nejsme od toho, abychom se starali o rozvoj společnosti. A členové rady mlčí, čímž za to přebírají odpovědnost.

Pan premiér se chystá jmenovat novou Radu pro výzkum, vývoj a inovace. Bude hodně záležet na tom, jaké do ní vybere osobnosti. Nemáme sice žádné laureáty Nobelovy ceny, ale měli by to být "nobelisté" duchem, kteří se nenechají ovládat žádnými úředníky ani zájmovými skupinami. Skutečné osobnosti, které budou velmi dbát na to, aby své jméno nepoškodily špatnými kroky. Ano, bude lépe - až budou správou věcí veřejných pověřeni takoví lidé s vizí.

Jiří RÁKOSNÍK

Autor je zástupcem ředitele Matematického ústavu a V Čr. V letech 2001 až 2009 byl členem předsednictva akademické rady, zodpovědným za koncepční eko- nomické otázky a předsedou Ekonomické rady.